

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBINIO SOCIALINIO DRAUDIMO ĮSTATYMO NR. I-1336 10, 15, 16, 24, 32 IR 34 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBINIO SOCIALINIO DRAUDIMO ĮSTATYMO NR. I-1336 2, 3, 8, 10, 11, 12, 13, 19, 25, 35 IR 40 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO NR. XIII-823 5 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS LIGOS IR MOTINYSTĖS SOCIALINIO DRAUDIMO ĮSTATYMO NR. IX-110 6 IR 24 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS NELAIMINGŲ ATSITIKIMŲ DARBE IR PROFESINIŲ LIGŲ SOCIALINIO DRAUDIMO ĮSTATYMO NR. VIII-1509 20 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS ŽALOS ATLYGINIMO DĖL NELAIMINGŲ ATSITIKIMŲ DARBE AR SUSIRGIMŲ PROFESINĖ LIGA LAIKINOJO ĮSTATYMO NR. VIII-366 12 IR 13 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS SVEIKATOS DRAUDIMO ĮSTATYMO NR. I-1343 6, 16, 17 IR 18 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO NR. XIII-1341 3 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS NEDARBO SOCIALINIO DRAUDIMO ĮSTATYMO NR. IX-1904 2, 3, 6, 8, 13, 15 IR 19 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO NR. XIII-1340 8 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS GARANTIJŲ DARBUOTOJAMS JŲ DARBDAVIUI TAPUS NEMOKIAM IR ILGALAIKIO DARBO IŠMOKŲ ĮSTATYMO NR. XII-2604 15 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS PAREIGŪNŲ IR KARIŲ VALSTYBINIŲ PENSIJŲ ĮSTATYMO NR. I-693 15 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS SOCIALINIO DRAUDIMO PENSIJŲ ĮSTATYMO NR. I-549 19, 33, 59 IR 60 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS UŽIMTUMO ĮSTATYMO NR. XII-2470 35, 37, 38, 39, 39¹, 40, 41, 44, 50, 54 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR 51, 52, 53 STRAIPSNIŲ PRIPAŽINIMO NETEKUSIAIS GALIOS ĮSTATYMO NR. XIII-1342 3 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS SOCIALINIŲ ĮMONIŲ ĮSTATYMO NR. IX-2251 14, 15, 17 IR 19 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO NR. XIII-1346 1 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengtų projektų tikslai ir uždaviniai

Įstatymų projektų rengimą paskatino nuo 2019 m. įsigaliosianti mokesčių ir pensijų sistemos reforma, galimybės pirmaisiais vaiko auginimo metais dirbant gauti vaiko priežiūros išmokas nebuvimas, nepakankamas nedarbingumo nustatymo priežiūros mechanizmas, siekis užtikrinti teisingą pareigūnų ir karių valstybinės pensijos priedo už tarnybą (toliau – priedas) mokėjimą.

Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo Nr. I-1336 10, 15, 16, 24, 32 ir 34 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto tikslas – sudaryti prielaidas Valstybinio socialinio draudimo fondo administravimo įstaigoms pasinaudoti neįgalumo nustatymo priežiūros funkcija, nustatyti savarankiškai dirbantiems asmenims tokią apmokestinamąją bazę, kad dėl mokesčių ir pensijų sistemos reformų įgyvendinimo jų apmokestinimas išliktų panašiam lygyje. Patikslinti įstatymo nuostatas dėl 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES)

2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB.

Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo Nr. I-1336 2, 3, 8, 10, 11, 12, 13, 19, 25, 35 ir 40 straipsnių pakeitimo įstatymo Nr. XIII-823 5 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto tikslas – nustatyti savarankiškai dirbantiems asmenims taikomos socialinio draudimo įmokų bazės „lubas“ tokio dydžio, kad po mokesčių ir pensijų sistemos reformų įgyvendinimo jų apmokestinimas išliktų panašiam lygyje.

Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo Nr. IX-110 6 ir 24 straipsnio pakeitimo įstatymo projektu siekiama sudaryti sąlygas pajamų gavusiems tėvams pirmaisiais vaiko auginimo metais gauti išmokas, ne mažesnes nei 50 procentų dydžio priskaičiuotos vaiko priežiūros išmokos.

Lietuvos Respublikos nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymo Nr. VIII-1509 20 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos žalos atlyginimo dėl nelaimingų atsitikimų darbe ar susirgimų profesine liga laikinojo įstatymo Nr. VIII-366 12 ir 13 straipsnių pakeitimo įstatymo projektu tikslas – nustatyti procentinę išmokų dalį, kurią pritaikius, išmokos, mokamos po mokesčių ir pensijų sistemos reformos įgyvendinimo, būtų ne mažesnės nei iki šios reformos įgyvendinimo.

Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatymo Nr. I-1343 6, 16, 17 ir 18 straipsnių pakeitimo įstatymo Nr. XIII-1341 3 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas parengtas siekiant suvienodinti savarankiškai dirbančių asmenų privalomojo sveikatos draudimo įmokų tarifus, atsižvelgiant į tai, kad Valstybinio socialinio draudimo įstatymo projektu savarankiškai dirbantiems asmenims keičiama įmokų bazė.

Lietuvos Respublikos nedarbo socialinio draudimo įstatymo Nr. IX-1904 2, 3, 6, 8, 13, 15 ir 19 straipsnių pakeitimo įstatymo Nr. XIII-1340 8 straipsnio pakeitimo įstatymo projektu siekiama, kad asmenims, kuriems nedarbo draudimo išmokos buvo paskirtos iki 2018 m. gruodžio 31 d. ir kurių mokėjimas bus tęsiamas arba kurios bus pradėtos mokėti po 2019 m. sausio 1 d., nedarbo socialinio draudimo išmokos pastovi dalis būtų perskaičiuota, pasikeitus MMA dydžiui (ne dėl mokesčių konsolidavimo).

Lietuvos Respublikos garantijų darbuotojams jų darbdaviui tapus nemokiam ir ilgalaikio darbo išmokų įstatymo Nr. XII-2604 15 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas parengtas atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės pastabą dėl Garantinio fondo ir Ilgalaikio darbo išmokų fondo mokamų kompensacijų už šių fondų įmokų surinkimą ir pervedimą, išmokų skyrimą ir mokėjimą, šiame įstatyme reglamentuotos skirtingai, nors Garantinis fondas bei Ilgalaikio darbo išmokų fondas savo esme yra panašūs fondai. Todėl šio projekto tikslas yra suvienodinti įstatymo formuluotes dėl kompensacijų mokėjimo Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetui.

Lietuvos Respublikos pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo Nr. I-693 15 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas parengtas atsižvelgiant:

- į praktikoje kylančias problemas, kai pareigūnų ir karių valstybinės pensijos už tarnybą (toliau – pareigūnų ir karių valstybinė pensija) gavėjui, kuris turi draudžiamųjų pajamų ir jų dydis per mėnesį yra mažesnis negu 1 minimalioji mėnesinė alga (toliau – MMA), reikia apskaičiuoti mokėtiną pareigūnų ir karių valstybinės pensijos priedo už tarnybą (toliau – priedas) dalį. Mokėtina priedo dalis apskaičiuojama socialinio draudimo bazinės pensijos (toliau – bazinė pensija) dydį dauginant iš koeficiento, apskaičiuoto pagal praėjusį mėnesį, gautų draudžiamųjų

pajamų, kaip jos apibrėžtos Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatyme (toliau – draudžiamosios pajamos), dydį. Vadovaujantis Valstybinio socialinio draudimo įstatymo nuostatomis, priskaičiuotas socialinio draudimo įmokas draudėjas turi sumokėti ne vėliau kaip iki kito mėnesio 15 dienos, kas iš esmės reiškia, kad Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (įstaiga, kuri administruoja pareigūnų ir karių valstybinių pensijų mokėjimą) (toliau – Valdyba), duomenis, reikalingus apskaičiuoti mokėtinai priedo daliai ar nustatyti asmens teisę gauti priedą, vėliausiai gali gauti 15 d. Tuo tarpu pareigūnų ir karių valstybinės pensijos ir priedas už praėjusį mėnesį mokamas einamojo mėnesio 16 d. Atsižvelgiant į tai, teisingai apskaičiuoti, suformuoti mokėjimo žiniaraščius bei išmokėti priedą techniškai yra neįmanoma;

- asmenys, kurie draudžiami socialiniu draudimu, nurodyti Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 4–6 straipsniuose. Tačiau ne visi jie gauna draudžiamąsias pajamas, pvz., Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 6 straipsnio 1–7 ir 10 dalyse nurodyti asmenys draudžiami socialiniu draudimu valstybės lėšomis nuo tam tikrų sumų, kurios laikomos jų draudžiamosiomis pajamomis, tačiau tokių pajamų faktiškai jie negauna. Be to, Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 6 straipsnio 8–10 dalyse nurodyti asmenys nėra draudžiami pensijų socialiniu draudimu, tačiau draudžiamąsias pajamas jie gali gauti. Tuo tarpu priedo mokėjimas yra siejamas su asmens draustumu pensijų socialiniu draudimu ir gautų draudžiamųjų pajamų dydžiu.

Lietuvos Respublikos socialinio draudimo pensijų įstatymo Nr. I-549 19, 33, 59 ir 60 straipsnių pakeitimo įstatymo projektu siekiama atsisakyti šiuo metu taikomo neperskaičiuotų pensijų ribojimo bei koreguoti nuo 2019 m. sausio 1 d. įsigaliosiančio socialinio draudimo pensijų naujinimo procedūras.

Lietuvos Respublikos užimtumo įstatymo Nr. XII-2470 35, 37, 38, 39, 39¹, 40, 41, 44, 50, 54 straipsnių pakeitimo ir 51, 52, 53 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymo Nr. XIII-1342 3 straipsnio pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos socialinių įmonių įstatymo Nr. IX-2251 14, 15, 17 ir 19 straipsnių pakeitimo įstatymo Nr. XIII-1346 1 straipsnio pakeitimo įstatymo projektais siekiama, kad darbdaviams, vykdančioms profesinį mokymą pagal pameistrystės formą ir, kurie pagal pameistrystės darbo sutartį įdarbino Užimtumo tarnybos siūstus asmenis, kompensuojama darbo užmokesčio, nurodyto įdarbinto pagal pameistrystės darbo sutartį asmens darbo sutartyje, dalis bei subsidija socialinėms įmonėms už kiekvieną socialinėje įmonėje dirbantį tikslinei asmenų grupei priklausančią darbuotoją būtų ne mažesnės nei iki mokesčių reformos įgyvendinimo.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projektų iniciatorė – Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

Įstatymų projektus parengė Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos specialistai.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai

Šiuo metu galiojančiame Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatyme nustatyta, kad savarankiškai dirbantys asmenys socialinio draudimo įmokas moka nuo 50 proc. apmokestinamųjų pajamų, socialinio draudimo įmokų bazė, kurią privalo taikyti kiekvienas

draudėjas, kalendoriniais metais negali būti didesnė negu praėjusių metų 28 VDU suma. Ūkininkų ir jų partnerių socialinio draudimo įmokų bazė kalendoriniais metais negali būti didesnė negu praėjusių metų 14 VDU suma (nuo 2019 m. sausio 1 d. – 28 VDU). Šiuo metu savarankiškai dirbantis asmuo (pavyzdžiui, vykdančią individualią veiklą), kurio pajamos, pavyzdžiui, siekia 1000 eurų, Valstybinio socialinio draudimo fondui sumoka 189,5 eurus (28,9 proc. dydžio valstybinio socialinio draudimo + 9 proc. dydžio privalomojo sveikatos draudimo) įmokų sumą (preliminarūs skaičiavimai neįvertinus leidžiamų atskaitymų). Nustatyta, kad savarankiškai dirbantys asmenys per metus nemoka įmokų nuo didesnės nei 28 VDU (22 643,60 eurų) sumos.

Taip pat nėra numatyta, kad Valstybinio socialinio draudimo fondo administravimo įstaigos atlieka neįgalumo nustatymo priežiūros funkcijos. Neįgalumo nustatymo teisingumą prižiūri Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – NDNT). Praktikoje pasitaiko atvejai, kai pagal medicininius ir socialinius dokumentus NDNT nustato asmens neįgalumo ar nedarbingumo lygį, o socialinio draudimo išmokas mokanti institucija pastebi, kad asmens nedarbingumo (neįgalumo) lygis galimai neatitinka dokumentuose užfiksuotų duomenų. Tokiu atveju yra nepakankamas teisinis pagrindas užginčyti dokumentuose užfiksuotus realybės neatitinkančius faktus.

Šiuo metu Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatyme nustatyta, kad pirmaisiais vaiko auginimo metais dirbančiai mamai (tėčiui) gali būti mokamas skirtumas tarp išmokos ir gaunamo darbo užmokesčio. Jei darbo užmokestis viršija priskaičiuotą vaiko priežiūros išmoką, tai ši išmoka nemokama.

Šiuo metu Lietuvos Respublikos nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatyme bei Lietuvos Respublikos žalos atlyginimo dėl nelaimingų atsitikimų darbe ar susirgimų profesine liga laikinajame įstatyme numatyti periodinių išmokų dydžiai, kurie apskaičiuojami neįvertinant po mokesčių ir pensijų sistemos reformos pasikeitusį darbo užmokestį.

Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatyme nustatyta, kad savarankiškai dirbantys asmenys moka 9 proc. dydžio privalomojo sveikatos draudimo įmokas nuo tų pačių sumų, nuo kurių skaičiuojamos ir valstybinio socialinio draudimo įmokos.

Lietuvos Respublikos nedarbo socialinio draudimo įstatyme numatyta, kad nedarbo draudimo išmokos, kurios paskirtos iki 2018 m. gruodžio 31 d. ir kurių mokėjimas tęsiamas arba kurios pradamos mokėti po 2019 m. sausio 1 d. (nebaigus mokėti paskirtosios nedarbo draudimo išmokos, atnaujinus bedarbio statusą ar kitais nedarbo draudimo išmokos mokėjimo pratęsimo atvejais), neperskaičiuojamos pagal naujus nedarbo draudimo išmokų dydžius ir toliau mokamos ne mažesnės, negu buvo (turėjo būti) mokamos iki šio įstatymo įsigaliojimo.

Šiuo metu galiojančiame Lietuvos Respublikos garantijų darbuotojams jų darbdaviui tapus nemokiam ir ilgalaikio darbo išmokų įstatyme numatyta, kad Garantinio fondo lėšos naudojamos Garantinio fondo administravimo išlaidoms apmokėti Garantinio fondo nuostatuose nustatyta tvarka, o Ilgalaikio darbo išmokų fondo lėšos naudojamos įmokų į Ilgalaikio darbo išmokų fondo administravimo, Ilgalaikio darbo išmokų fondo administravimo ir valdymo išlaidoms apmokėti.

Galiojantis Lietuvos Respublikos socialinio draudimo pensijų įstatymas Nr. I-549 (toliau – Pensijų įstatymas) nustato maksimalią neperskaičiuotos pensijos ribą. Nuo 1995 m. sausio 1 d. įsigaliojus Lietuvos Respublikos valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymui, visos iki tol paskirtos socialinio draudimo pensijos buvo perskaičiuotos pagal naujas taisykles. Siekiant užtikrinti, kad pensijų gavėjams dėl perskaičiavimo pensijos nesumažėtų, buvo nustatyta, kad jei po perskaičiavimo asmens pensija sumažėja, jam ir toliau mokama neperskaičiuota pensija.

Neperskaičiuota pensija asmenims mokama tol, kol lygiagrečiai indeksuojama perskaičiuotoji pensija ima viršyti neperskaičiuotąją. Tuomet įstatymo nustatyta tvarka asmeniui tęsiamas perskaičiuotos pensijos mokėjimas. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad neperskaičiuotos pensijos kai kuriems asmenims buvo skaičiuojamos taikant senąsias, palankesnes stažo (stažai įskaitomi dviguba, triguba trukme) ir pajamų vertinimo taisyklės, jų dydis buvo apribotas (1995 m. ši riba buvo 500 litų), kad lengvatos nesudarytų palankesnių sąlygų, nei naujasis Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymas. Nuo 2006 m. Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatyme nustatyta galimybė indeksuoti maksimalios neperskaičiuotos pensijos dydį. Naują maksimalios neperskaičiuotos pensijos dydį tvirtino Vyriausybė – maksimalios neperskaičiuotos pensijos riba didėjo tiek procentų, kiek procentų didėjo bazinė pensija. 2017 m. maksimalios neperskaičiuotos pensijos dydis buvo 285 Eur. Nuo 2018 m. maksimalios neperskaičiuotos pensijos dydis indeksuojamas pagal kiekvienais metais apskaičiuojamą Indeksavimo koeficientą. Nuo 2018-01-01 maksimalios neperskaičiuotos pensijos dydis – 304,78 Eur.

Kartu Pensijų įstatymas nustato, kad socialinio draudimo senatvės ir netekto darbingumo pensijos nuo 2019 m. bus naujinamos kasmet nuo liepos 1 d., į pensijos apskaičiavimą įtraukiant asmens per praėjusius kalendorinius metus įgytą socialinio draudimo stažą (toliau – stažas) ir apskaitos vienetus. Tačiau nors į pensijos apskaičiavimą įtraukiamas iki praėjusių metų gruodžio 31 d., įgytas papildomas stažas ir apskaitos vienetai, naujo dydžio pensijos mokėjimas numatytas tik nuo liepos 1 d., taigi gavėjai neteks pensijos padidėjimo už 6 mėnesius.

Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatyme nustatyta, kad pareigūnų ir karių valstybinės pensijos gavėjui, priedas mokamas iki įgis teisę gauti socialinio draudimo pensiją, jeigu jis nėra draudžiamas pensijų socialiniu draudimu pagal Valstybinio socialinio draudimo įstatymą, išskyrus asmenis, nurodytus Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 6 straipsnyje, arba kitoje valstybėje negauna su darbo santykiais susijusių pajamų bei nėra savarankiškai dirbantis asmuo, arba jo gaunamos draudžiamosios pajamos yra mažesnės negu 1 MMA. Jeigu asmuo nėra draudžiamas pensijų socialiniu draudimu, jam mokamas 1 socialinio draudimo bazinės pensijos dydžio priedas. Pareigūnų ir karių valstybinės pensijos gavėjui, kuris turi draudžiamųjų pajamų ir jų dydis per mėnesį yra mažesnis negu 1 MMA, mokama priedo dalis, kuri apskaičiuojama bazinės pensijos dydį dauginant iš koeficiento, apskaičiuoto pagal praėjusį mėnesį mėnesio gautų draudžiamųjų pajamų dydį. Priedo mokėjimas sustabdomas nuo tos dienos, kurią jo gavėjas tapo draudžiamas pensijų socialiniu draudimu, jeigu jo gaunamos draudžiamosios pajamos per mėnesį yra lygios 1 MMA ir daugiau.

Pagal Lietuvos Respublikos užimtumo įstatymo Nr. XII-2470 35, 37, 38, 39, 39¹, 40, 41, 44, 50, 54 straipsnių pakeitimo ir 51, 52, 53 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymą Nr. XIII-1342, kuris įsigalioja nuo 2019 m. sausio 1 d., darbdaviams, vykdančioms profesinį mokymą pagal pameistrystės formą ir, kurie pagal pameistrystės darbo sutartį įdarbino Užimtumo tarnybos siūstus asmenis, kompensuojama 0,78 MMA dydžio, ir nuo šios darbo užmokesčio dalies apskaičiuotų draudėjo valstybinio socialinio draudimo įmokų dalis.

Socialinėms įmonėms už kiekvieną socialinėje įmonėje dirbantį tikslinei asmenų grupei priklausančią darbuotoją mokama subsidija apskaičiuojama procentais nuo kiekvienam socialinėje įmonėje dirbančiam tikslinei asmenų grupei priklausančiam darbuotojui tą mėnesį apskaičiuoto visų rūšių darbo užmokesčio, tačiau neviršijant 1,55 tą mėnesį galiojančios MMA dydžių, ir nuo šio darbo užmokesčio apskaičiuotų draudėjo privalomojo valstybinio socialinio draudimo įmokų sumos.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo pakeitimo projektais siūloma nustatyti, kad:

1) Valstybinio socialinio draudimo fondo administravimo įstaigos vykdo neįgalumo nustatymo priežiūros funkciją tuo atveju, kai po NDNT priimto sprendimo dėl asmeniui nustatyto neįgalumo, nedarbingumo ar darbingumo lygio, atsiranda pagrįstos abejonės dėl faktinės padėties ir medicininiuose dokumentuose užfiksuotų duomenų neatitikimo.

2) savarankiškai dirbantys asmenys socialinio draudimo įmokas moka nuo 100 proc. apmokestinamųjų (savo poreikiams išsiimamų) pajamų.

3) metinės savarankiškai dirbančių asmenų pajamos, nuo kurių skaičiuojamos socialinio draudimo įmokos, negali būti didesnės nei praėjusių metų 43 VDU suma.

4) duomenys apie draudėją, apdraustąjį asmenį, socialinio draudimo išmokos arba kitos išmokos, kurios mokėjimas pavestas Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos teritoriniams skyriams, gavėją, pateikti Valstybinio socialinio draudimo fondo administravimo įstaigoms, turi būti tvarkomi vadovaujantis 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu ((ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) (OL 2016 L 119, p. 1).

Savarankiškai dirbančių asmenų apmokestinimo pakeitimais siūloma nustatyti tokią socialinio draudimo įmokų bazę, kad jų apmokestinimas po mokesčių ir pensijų reformos išliktų panašiam lygyje. Siūloma nustatyti, kad savarankišką veiklą vykdančias asmenys ir deklaruojantys savo pajamas, mokėtų socialinio draudimo ir sveikatos draudimo įmokas nuo 100 proc. apmokestinamųjų pajamų (išimamų asmeniniams poreikiams lėšų sumos), nes dėl socialinio draudimo ir sveikatos draudimo įmokų tarifų pakeitimo, toks siūlymas leidžia šiems asmenims apmokestinimą išlaikyti panašiam lygyje. Pavyzdžiui, asmenys vykdančias individualią veiklą 2018 metais privalėjo mokėti 28,9 proc. dydžio valstybinio socialinio draudimo įmokas ir 9 proc. dydžio privalomojo sveikatos draudimo įmokas. Deklaruodami 1000 eurų dydžio apmokestinamąsias pajamas ir mokėdami įmokas nuo pusės jų sumos (nevertinant leidžiamų atskaitymų), šie asmenys privalėjo sumokėti 189,5 eurus socialinio draudimo ir sveikatos draudimo įmokų. 2019 metais, dėl mokesčių ir pensijų reformos socialinio draudimo reformos, patvirtinus naujus įmokų tarifus, asmenys vykdančias individualią veiklą mokės 12,52 proc. dydžio valstybinio socialinio draudimo ir 6,98 proc. dydžio privalomojo sveikatos draudimo įmokas. Nustačius prievolę šiems asmenims mokėti įmokas nuo 100 proc. apmokestinamųjų pajamų, valstybinio socialinio draudimo ir privalomojo sveikatos draudimo įmokų suma sieks 195 eurus. Taigi, mokestinė našta šiems asmenims neženkliai padidės. Tačiau pažymėtina, kad pavyzdžiui, asmenims, vykdančioms veiklą su verslo liudijimais mokestinė našta ženkliai sumažės, kadangi jie įmokas moka nuo MMA. 2018 metais, taikant 25,3 proc. valstybinio socialinio draudimo įmokų tarifą bei 9 proc. privalomojo sveikatos draudimo įmokas šie asmenys mokėjo 137,2 eurus valstybinio socialinio draudimo ir privalomojo sveikatos draudimo įmokų. Kadangi nuo 2019 metų šie asmenys mokės 8,72 proc. dydžio valstybinio socialinio draudimo įmokas bei 6,98 proc. dydžio privalomojo sveikatos draudimo įmokas, jų apmokestinimas mažės ir sieks 80,9 eurus.

Taip pat nustatomos 43 VDU siekiančios įmokų „lubos“ savarankiškai dirbantiems asmenims. Žemiau pateiktoje lentelėje atskleistas savarankiškai dirbančių asmenų maksimalių socialinio draudimo įmokų pasikeitimų palyginimas.

	2018 metai	2019 metai	
		Jei nebūtų reformos	Pagal siūlymus
	28 VDU	28 VDU	43 VDU
	808,7x28=22643,6	881,46x28=24680,84	1136,2x43=48856,6
Įmokų „lubos“, kai mokamos įmokos pensijų, ligos ir motinystės draudimui (Eur)	$22643,6 \times (0,289 + 0,09) = 8581,92$	$24680,84 \times (0,289 + 0,09) = 9354,04$	$48856,6 \times (0,1252 + 0,0698) = 9527,04$
Įmokų „lubos“, kai mokamos įmokos pensijų, ligos, motinystės ir nedarbo draudimui (Eur)	$22643,6 \times (0,303 + 0,09) = 8898,9$	$24680,84 \times (0,303 + 0,09) = 9699,57$	$48856,6 \times (0,1383 + 0,0698) = 10167,06$

Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo pakeitimo projektu siūloma nustatyti, kad jeigu pirmaisiais vaiko auginimo metais dirbančios apdraustojos darbo užmokestis yra lygus arba didesnis už 50 procentų apskaičiuotos vaiko priežiūros išmokos dydį, apdraustajam mokama 50 procentų dydžio vaiko priežiūros išmoka.

Lietuvos Respublikos nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymo pakeitimo bei Lietuvos Respublikos žalos atlyginimo dėl nelaimingų atsitikimų darbe ar susirgimų profesine liga laikinojo įstatymo projektais siūloma dėl darbo užmokesčio didėjimo sumažinti išmokoms apskaičiuoti taikomą procentą.

Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatymo pakeitimo projektu siūloma suvienodinti savarankiškai dirbančių asmenų privalomojo sveikatos draudimo įmokų tarifus atsižvelgiant į keičiamą jiems taikomą apmokestinamąją bazę.

Lietuvos Respublikos nedarbo socialinio draudimo įstatymo pakeitimo projektu siūloma asmenims, kuriems nedarbo draudimo išmokos buvo paskirtos iki 2018 m. gruodžio 31 d. ir kurių mokėjimas tęsiamas arba kurios pradamos mokėti po 2019 m. sausio 1 d., nustatyti, kad nedarbo draudimo išmokų kintama nedarbo draudimo išmokos dalis neperskaičiuojama, o pastovi nedarbo draudimo išmokos dalis – perskaičiuojama pagal nustatytą naują nedarbo draudimo išmokų dydį. Priėmus siūlomą įstatymo projektą, būtų sudaryta galimybė asmenims, kuriems nedarbo draudimo išmokos buvo paskirtos iki 2018 m. gruodžio 31 d. ir kurių mokėjimas tęsiamas arba kurios pradamos mokėti po 2019 m. sausio 1 d., didinti nedarbo draudimo išmokas atsižvelgiant į MMA didėjimą, kuris nesusijęs su mokesčių konsolidavimu.

Lietuvos Respublikos garantijų darbuotojams jų darbdaviui tapus nemokiam ir ilgalaikio darbo išmokų įstatymo projektu siūloma nustatyti, kad Ilgalaikio darbo išmokų fondo lėšos naudojamos Ilgalaikio darbo išmokų fondo administravimo išlaidoms apmokėti Ilgalaikio darbo išmokų fondo nuostatuose nustatyta tvarka. Šiuo siūlymu siekiama suvienodinti įstatymo formuluotes, reglamentuojančias Garantinio fondo bei Ilgalaikio darbo išmokų fondo lėšų naudojimą administravimo kompensacijoms mokėti.

Lietuvos Respublikos socialinio draudimo pensijų įstatymo pakeitimo projektu siūloma atsisakyti maksimalios neperskaičiuotos pensijos dydžio, neperskaičiuotų pensijų neribojant. 2018 m. balandžio mėn. VSDF valdybos duomenimis apribotas neperskaičiuotas senatvės pensijas gavo 7 gavėjai (vidutinė neribota jų pensija – 391,38 Eur), apribotas neperskaičiuotas invalidumo pensijas gavo 732 gavėjai (vidutinė neribota jų pensija – 368,90 Eur). Remiantis tuo, kad neperskaičiuotų pensijų gavėjų, kurių gaunamos pensijos didesnės už maksimalios neperskaičiuotos pensijos ribą, lyginant su socialinio draudimo senatvės, netekto darbingumo ir invalidumo pensijų gavėjais, kuriems pensijos paskirtos ar perskaičiuotos pagal Valstybinio socialinio draudimo pensijų įstatymą (784,8 tūkst. gavėjų) yra labai mažai, bei tai, kad ši teisės norma buvo aktuali būtent vykdant iki 1995 m. sausio 1 d. paskirtų pensijų perskaičiavimą, siūlytina maksimalios neperskaičiuotos pensijos dydžio atsisakyti, kaip nebeaktualios.

Kartu Įstatymo projektu siūloma nustatyti ankstesnį senatvės ir netekto darbingumo pensijų naujinimo terminą. Pensijų naujinimą Valstybinio socialinio draudimo fondo administravimo įstaigos turėtų atlikti gavusios duomenis apie praėjusiais kalendoriniais metais asmenų įgytą stažą ir apskaitos vienetų skaičių, bet ne vėliau kaip iki liepos 1 d. Apskaičiavus naują socialinio draudimo pensijų dydį, gavėjams būtų išmokėtas ir nuo kalendorinių metų sausio 1 d. susidaręs pensijų dydžių skirtumas.

Lietuvos Respublikos pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo pakeitimo įstatymo projektu siūloma patikslinti nuostatas, susijusias su priedo mokėjimu:

- nustatyti, kad mokėtina priedo dalis būtų apskaičiuojama vertinant ne pagal asmens praėjusį mėnesį mėnesio gautų draudžiamųjų pajamų dydį, bet mėnesio, einančio prieš tą mėnesį už kurį mokamas priedas, gautų draudžiamųjų pajamų dydį;
- atsisakyti nuostatos, kad teisė gauti priedą yra siejama su asmens draustumu pensijų socialiniu draudimu pagal Valstybinio socialinio draudimo įstatymą, tačiau patikslinant, kad teisė gauti siejama su asmens draudžiamosiomis pajamomis;
- patikslinti kokio dydžio priedas išmokamas laidojusiam asmeniui už dar vieną mėnesį;
- atsisakyti nuostatos dėl priedo mokėjimo sustabdymo nuo tos dienos, kurią jo gavėjas tapo draudžiama pensijų socialiniu draudimu (šis siūlymas teikiamas įvertinus tai, kad Lietuvos Respublikos pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo pakeitimo įstatymo projektu siūloma nustatyti, kad teisė gauti priedą būtų siejama tik su asmens draudžiamųjų pajamų dydžiu tam tikrą mėnesį, taip pat ir tai, kad šio įstatymo projekto 1 straipsnyje detalizuojamos priedo mokėjimo sąlygos, t.y., kada priedas mokamas).

Šiuo įstatymo projektu teikiami siūlymai leis užtikrinti priedo mokėjimą išvengiant galimų permokų, taip pat bus aiškesnis teisinis reguliavimas nustatant teisę gauti priedą.

Lietuvos Respublikos užimtumo įstatymo pakeitimo įstatymo projektu siūloma, darbdaviams, vykdantiems profesinį mokymą pagal pameistrystės formą ir nurodytiems šio straipsnio 1 dalyje, kurie pagal pameistrystės darbo sutartį įdarbino Užimtumo tarnybos siūstus asmenis, jų rašytiniu prašymu kompensuojama 40 procentų darbo užmokesčio, nurodyto įdarbinto

pagal pameistrystės darbo sutartį asmens darbo sutartyje, dalies, neviršijančios vieno MMA dydžio, ir nuo šios darbo užmokesčio dalies apskaičiuotų draudėjo privalomojo valstybinio socialinio draudimo įmokų dalis. Jeigu įdarbinto pagal pameistrystės darbo sutartį asmens darbo sutartis sudaryta ne visam darbo laikui arba jis dirbo ne visą mėnesio darbo laiką, kompensuojamas darbo užmokesčio dydis skaičiuojamas už faktiškai dirbtą laiką pagal apskaičiuotą ar darbo sutartyje nustatytą valandinį atlygį, neviršijantį vieno Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtinto minimalaus valandinio atlygio dydžio ir nuo jo apskaičiuotų draudėjo privalomojo valstybinio socialinio draudimo įmokų dalį.

Lietuvos Respublikos socialinių įmonių įstatymo pakeitimo įstatymo projektu siūloma nustatyti, kad socialinei įmonei skiriama subsidija apskaičiuojama procentais nuo kiekvienam socialinėje įmonėje dirbančiam tikslinei asmenų grupei priklausančiam darbuotojui tą mėnesį apskaičiuoto visų rūšių darbo užmokesčio, tačiau neviršijant dviejų tą mėnesį galiojančios MMA dydžių, ir nuo šio darbo užmokesčio apskaičiuotų draudėjo valstybinio socialinio draudimo įmokų sumos.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymų projektus toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus įstatymus neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimti įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priimti Įstatymų projektai neturės įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Priėmus siūlomus pakeitimus bus padidinta galimybė asmenims, auginantiems vaikus iki vienerių metų amžiaus, grįžti į darbo rinką. Įmokų bazės savarankiškai dirbantiems asmenims pakėlimas iki 100 proc. apmokestinamųjų pajamų ir mažesnio socialinio draudimo įmokų tarifo nustatymas, savarankiškai dirbančių asmenų mokamoms valstybinio socialinio draudimo ir privalomojo sveikatos draudimo įmokų sumoms ženklaus poveikio neturės, o savarankiškai dirbantiems asmenims, kurie valstybinio socialinio draudimo ir privalomojo sveikatos draudimo įmokas moka nuo MMA, mokamos įmokų sumos mažės.

8. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus Įstatymų projektus kitų įstatymų keisti nereikės.

9. Ar įstatymų projektai parengti laikantis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymų projektai parengti laikantis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas.

10. Ar įstatymų projektas atitinka Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymų projektai atitinka Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas bei Europos Sąjungos dokumentus.

11. Jeigu įstatymams įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Įstatymams įgyvendinti įgyvendinamųjų teisės aktų keisti nereikės.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Lietuvos Respublikos socialinio draudimo pensijų įstatymo Nr. I-549 19, 33, 59 ir 60 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto nuostatoms dėl maksimalios neperskaičiuotos pensijos dydžio neribojimo įgyvendinti iš socialinio draudimo biudžeto reikės 0,6 mln. eurų. Dėl socialinio draudimo pensijų naujinimo datos paankstinimo 2019 m. papildomai reikės 5,7 mln. eurų. Preliminariais skaičiavimais, dėl Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo projekto pakeitimų iš Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto per metus vaiko priežiūros išmokoms bus išmokama iki 3,7 mln. eurų daugiau, tačiau įmokų iš šių asmenų bus surenkama iki 2 mln. Eur.

13. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Negauta.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Valstybinis socialinis draudimas, socialinio draudimo įmoka, valstybinio socialinio draudimo išmoka, ligos išmoka, motinystės išmoka, nelaimingas atsitikimas darbe, profesinė liga, neįgalumo ir darbingumo nustatymas, pareigūnų ir karių valstybinės pensijos priedas už tarnybą.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.

Lietuvos Respublikos
Socialinės apsaugos ir darbo ministerija
Linas Kukuraitis

Teisės skyriaus patarėja

Gintarė Bertauskienė
Gintarė Bertauskienė

2018-10-12